

סיכום התמחות – ליהד אדם

לפני שטסתי לקמפלה, בירת אוגנדה, כמובן שהתרגשתי ושמחתי, אבל לא היה לי מושג למה לצפות. הלימודים בתכנית סיפקו לי ראייה ביקורתית על עולם הסיוע והפיתוח הבינלאומי. חששתי להיות חלק מסביבה מלאת כוונות טובות אך כזו שאינה מדברת על בעיות מבניות ומתנערת ממיקומה בתוך מציאות היחסים הניאו-קולוניאלית. ההתמחות והחוויות שלי בקמפלה חשפו אותי גם לפן הזה, אך בעיקר לזירות שמאוד מאוד מאתגרות אותו. ארבעה וחצי החודשים שלי שם היו כל כך משמעותיים ופתחו בפניי עולמות ודלתות בתחומים שהכי מעניינים אותי אישית ומקצועית.

התמחיתי ב"מרכז האינטרדיסציפלינרי לאמנות ולשינוי חברתי" באוניברסיטת מקררה (Makerere). מקררה היא אחת האוניברסיטאות הוותיקות והגדולות ביבשת ומדורגת מקום שלישי במחקר. המרכז החדש יחסית הוא תוצר של שותפות ישראלית-אוגנדית, והוא יושב תחת בית הספר לאמנות. עבדתי באופן עצמאי כמתאמת של המרכז, ובתקשורת קבועה עם מנהלי המרכז - תמר דקל מהצד הישראלי דרך הסקייפ וד"ר קיזיטו, דיקן בית הספר לאמנות. שניהם אנשים מאוד מיוחדים ומכל אחד למדתי והחכמתי.

המרכז משמש פלטפורמה לדיאלוג בין-תרבותי ובין-לאומי בנקודות בהן אמנות, אקטיביזם ויזמות חברתית משיקים. בין הפעילויות אפשר למצוא כנסים אקדמיים, קורסים, חילופי סטודנטים, אירועים ושיתופי פעולה. המרכז פונה אל רשת של אמנים, אקדמאים, פעילים חברתיים, יזמים, עובדי סיוע ופיתוח, ועוד שחקנים בתחומים רלוונטיים. משימה כללית שהוטלה עליי במהלך ההתמחות הייתה להרחיב ולבסס את רשת הקשרים של המרכז. זו הייתה משימה מדהימה כי היא כללה נוכחות בתערוכות, הקרנות סרטים, הרצאות וכדומה, ביקור פרויקטים וארגונים ומפגש עם דמויות מובילות בסצנות השונות בקמפלה. גם העבודה בקמפוס והיכרות עם האקדמיה באוגנדה הייתה חוויה חד פעמית.

הפרויקט העיקרי עליו עבדתי היה תכנון ותיאום קורס מבקר בן שבועיים בהוראתה של תמר שהגיע למרכז. הקורס שייך לתכנית M.A. בינלאומית לטראומה ומשבר באוניברסיטת תל אביב, ועוסק בטראומה, משבר ופיתוח בינלאומי באוגנדה דרך מפגשים אקדמיים ומפגשים בשטח. במהלך הקורס התמקדנו בשני נושאים: נשים ומגדר; פליטים ועקורים פנימיים (IDP). בשל החיבור לאמנות, הכרנו בקורס מגוון פרויקטים חברתיים בהם האמנות משמשת כלי מרכזי. כחלק מהקורס הפקתי שני סמינרים של למידה הדדית עם בית הספר לעבודה סוציאלית במקררה, אליהם הגיעו עשרות סטודנטים ופרופסורים ממחלקות שונות.

בשבוע הראשון, שעסק בהעצמת נשים, נפגשנו עם מרצים במקררה ועם ארגונים בשטח. למדנו על חוסר השוויון המשוער והמגבלות בכל תחום שניצבות בפניהן נשים וילדות משכבות שונות. הנשים שפגשנו הפגינו עוצמות אדירות, וההעצמה שלהן נגעה בעיקר להענקת כלים וידע. התובנה שמנסים לקדם היום בתחום היא שצריך לעבוד עם הגברים במקביל לנשים על מנת להביא לשינוי יותר משמעותי.

במהלך השבוע השני נפגשנו עם סוכנות הפליטים של האו"ם, עם מחלקת הפליטים של משרד ראש הממשלה האוגנדי ועם ארגוני זכויות אדם אוגנדיים או כאלו שהוקמו על-ידי פליטים. במהלך השבוע נגענו לא פעם בסוגיית מבקשי המקלט הישראליים, למשל דרך פרויקט come true שעובד עם הילדים שגורשו מישראל לדרום סודן ב-2011. פגשנו גם פליטים שעזבו לאוגנדה בשנים האחרונות ואוגנדים שפנו אלינו בשאלות לגבי ההסכמים עם המדינה השלישית שדוברו בתקשורת באותה עת. בתור פעילה במאבק בישראל זו הייתה תקופה מאוד קשה, מעניינת ומשמעותית עבורי להיות בה באוגנדה.

אחד מרגעי השיא של השבוע היה הקרנת סרט אליה הוזמנו כל המשתתפים שפגשנו במהלך הקורס והרשת הרחבה יותר של המרכז. הסרט הדוקומנטרי מלווה חמש נערות לאורך התבגרותן במחנה קבע של פליטים במערב אוגנדה. הוא עוסק בין היתר בסוגיית שילוב הפליטים באוגנדה ובמציאות הבלתי נגמרת של חיים במחנה פליטים. לאחר ההקרנה ניהלנו פאנל עם אחת המשתתפות ואחד מאנשי הצוות, ונוצר דיון מדהים בין האוגנדים והפליטים שנכחו בהקרנה. הקורס בכללו הביא לחילופי ידע שתרמו לכולם ובסופו הסטודנטיות יצאו עם תמונת מצב מורכבת ורגישה של המציאות באוגנדה ובמדינות בלתי מתועשות בכלל, ושל העבודה בארגוני פיתוח, תמונה שתהיה רלוונטית עבורן בעבודתן העתידית.

קצת על החיים בקמפלה – זו עיר משגעת ומשוגעת. היא גדולה ומטרופולינית, אך שלא כמו ניירובי, רמת הביטחון גבוהה יחסית. מצב התחבורה בעיר מזעזע, אפשר לבלות שעתים בפקק בשעות העומס, לכן בודה-בודה (מונית אופנוע) הוא אמצעי הניידות העיקרי. אני התגוררתי בשכונה חמודה ברמה סוציו-אקונומית מעורבת, בבית משותף עם עוד צעירים מכל העולם שנמצאים באוגנדה מסיבות שונות. היו לי מגוון חברים אוגנדים ובינלאומיים ברחבי העיר. לאוגנדים יש מוניטין של אנשים שלא מפסיקים לחגוג, גם אם יש עבודה למחרת על הבוקר. קמפלה מצטיינת בתרבות וחיי לילה, וחץ ממועדונים מקומיים עם מוזיקת דאנסהול, הופתעתי לגלות גם סצנה אלטרנטיבית שהתאהבתי בה. כמובן שהחיים העצמאיים בעיר זרה והיותי בחורה לבנה לא תמיד היו פשוטים, אבל בהחלט חישלו אותי.

דרך העבודה על הקורס, האירועים בהם נכחתי והחיים בקמפלה, יצא לי להיחשף למגוון סוגיות פוליטיות וחברתיות בוערות ולאנשים נהדרים עם חשיבה פרוגרסיבית. בין היתר נחשפתי למציאות חייהם של חברי הקהילה הגאה, לאמניות ופעילות פמיניסטיות ולשיח על שחיתות, דמוקרטיה ומחאה. בקמפלה יש שכבה של צעירים משכילים מרקעים שונים, אנשי אמנות ויזמות, אשר דוחפים באומץ את הגבולות ומניעים שינוי. הם לא רק מייצגים ערכים שנחשבים מערביים, הם גם מדברים בשפה פאן-אפריקאית, פוסט-קולוניאלית ומפגינים גאווה ועיסוק בשורשיהם. יש לי עוד הרבה לכתוב על זה. אסכם בכך שאם רוצים לדבר על תקווה לבעיות של אפריקה, היא לא תגיע מארגוני הפיתוח הבינלאומיים, היא תגיע מטיפוח הדור הזה. אני מוקירה על ההזדמנות שניתנה לי להכיר צדדים שונים באוגנדה ובאפריקה, בטוחה שאמשיך לגעת בעולמות התוכן שגיליתי ואין ספק שאחזור לבקר בקמפלה בקרוב.